

41 אֶתְכֶם" וְגו', וְהִינוּ, שֶׁהֲגֵאוּלָה מִמְצָרִים עֲנִינָהּ וְהִתְכַּן הַפְּנִימִי
42 שלה הוא שִׁיְהִיָה גְלוֹי שֶׁם הַיְוִי⁷.
43 וממשיך ומבאר את המעלה והיתרון של יציאת מצרים לגבי בריאת העולם
44 שדווקא ביציאת מצרים היתה התגלות משם הוי':

45 וְהֵעֲנִין בְּזָה, דְּהִנְהָ, בְּכִרְיָאָת
46 הָעוֹלָם כְּתִיב⁸ בְּרֵאשִׁית בְּרָא
47 אֱלֹקִים, שְׁבִרְיָאָת וְהִתְהוּוֹת
48 הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא עוֹלָם גִּשְׁמִי
49 מוּגְבַל הַיְהִתָה עַל-יְדֵי שֶׁם
50 אֱלֹקִים שֶׁהוּא הַשֵּׁם שֶׁל מְדַת

51 הגבורה, מידת הדין שממנה נובע עניין
52 הַצְּמִצּוּם וְהַהֶעְלָם שֶׁל הָאוֹר
53 האלוקי שמצד עצמו הוא בלתי מוגבל,
54 וְלִכְן מֵאֲחֵר שְׁבִיטוֹדוֹ וְעִקְרוֹ הָעוֹלָם
55 נִבְרָא בְּשֵׁם 'אֱלֹקִים', מִדַּת הַצְּמִצּוּם
56 וְהַהֶעְלָם, וְאִין בּוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוֹת,
57 הַיּוֹצֵרָה לְהִיּוֹת הָעֲנִין דִּי־יִצְיָאָת
58 מִצָּרִים כְּדִי שִׁיְהִיָה בְּעוֹלָם
59 הַמוּגְבַל שֶׁהוּא הָאֱלֹקִי שְׁבּוֹ נִעְלָם,
60 גְלוֹי שֶׁם הַיְוִי, שֶׁזָּהוּ גְלוֹי
61 נִעְלָה יוֹתֵר גַּם מִהֲגְלוֹי דְ"אַל
62 שְׁדִי" שֶׁהוּא גִּלּוּי הָאוֹר הָאֱלֹקִי
63 שְׁנִתְגַּלָּה לְהָאֲבוֹת, אֲבֵרָהם יִצְחָק
64 וְיַעֲקֹב כְּמוֹ שְׁכָתוּב בַּפְּסוּק הַנּוֹכַח
65 לְעֵיל "וְאָרָא אֶל אֲבֵרָהם גּוֹ'
66 בְּאֶל-שְׁדִי, וְשָׁמִי הַיְוִי' לֹא
67 נוֹדַעְתִּי לָהֶם".

68 וּכְפִרְטִיּוֹת יוֹתֵר, הִנְהָ בְּשֵׁם
69 שְׁדִי גּוּפָא עֲצֻמוֹ, הַשֵּׁם שֶׁלִּמְטָה
70 בְּמִדְרִיגָה מִשֵּׁם הוִי, יִשְׁנּוּ עֲנִין
71 שְׁשִׁיף לְכִרְיָאָת הָעוֹלָם הַמוּגְבַל,
72 וְיִשְׁנּוּ עֲנִין נִעְלָה יוֹתֵר בְּשֵׁם
73 שְׁדִי-י עֲצֻמוֹ שֶׁזָּהוּ מֵהָ שְׁנִתְגַּלָּה
74 לְהָאֲבוֹת כְּמוֹכָא לְעֵיל מֵהַכְּתוּב
75 בְּתוֹרָה, כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִפְרָט.

76 וְהֵעֲנִין בְּזָה, כְּפִדּוּעַ בְּתוֹרַת
77 "וְאָרָא אֶל אֲבֵרָהם גּוֹ' בְּאֶל-שְׁדִי, וְשָׁמִי הַיְוִי' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם". וּכְפִרְטִיּוֹת
78 יוֹתֵר, הִנְהָ בְּשֵׁם שְׁדִי גּוּפָא יִשְׁנּוּ עֲנִין שְׁשִׁיף לְכִרְיָאָת הָעוֹלָם, וְיִשְׁנּוּ עֲנִין
79 נִעְלָה יוֹתֵר שֶׁזָּהוּ מֵהָ שְׁנִתְגַּלָּה לְהָאֲבוֹת. וְהֵעֲנִין בְּזָה, כְּפִדּוּעַ שְׁבָשֵׁם שְׁדִי יֵשׁ

1 הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים וְגו'¹, כְּלוּמֵר, חוֹדֵשׁ נִסָּן הוּא
2 הַחוֹדֵשׁ הָרֵאשׁוֹן לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה וּמִמְשִׁיף בְּכָתוּב² בְּעֶשְׂוֹר לְחֲדָשׁ
3 הַזֶּה בְּיוֹם הָעֵשִׂירִי בַּחוֹדֵשׁ נִסָּן וְיִקְחוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּהִיוּתָם בְּמִצְרַיִם

4 אִישׁ שָׂה כֶּבֶשׂ לְקִרְבֵּן וְגו', וְהִנְה
5 לְכֶם הַכֶּבֶשׂ לְמִשְׁמֶרֶת עַד
6 אַרְבַּעָה עֶשְׂרֵי יוֹם לְחֲדָשׁ הַזֶּה
7 יוֹם י"ד בְּנִסָּן וְשִׁחְטוּ אֹתוֹ וְגו',
8 וְלֹאֲחֲרֵי-זֶה לְאַחַר לְקִיחַת הַשֵּׁה
9 לְקִרְבֵּן בְּיוֹם הָעֵשִׂירִי לְחוֹדֵשׁ וּשְׁחִיטָתוֹ
10 בְּיוֹם הָאַרְבַּעָה עֶשְׂרֵי בַּחוֹדֵשׁ בָּא
11 הָעֲנִין דִּי־יִצְיָאָת מִצָּרִים
12 בְּחִמְשָׁה עֶשְׂרֵי בַּחֲדָשׁ³. וְכָל
13 זֶה גַם הַדְּבָרִים הַקְּשׁוּרִים בְּעֵשִׂירִי
14 בַּחוֹדֵשׁ, בְּאַרְבַּעָה עֶשְׂרֵי בַּחוֹדֵשׁ
15 וּבַחֲמִישֵׁה עֶשְׂרֵי בַּחוֹדֵשׁ, מִתְחִיל
16 בְּרֵאשִׁי-חֲדָשׁ הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל
17 הַחוֹדֵשׁ שֶׁהוּא ה'רֵאשׁ' שֶׁל כָּל הַחוֹדֵשׁ
18 ("הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם"), שְׁבּוֹ
19 בְּהִיוֹתוֹ ה'רֵאשׁ' כְּלוּל⁴ כָּל הַמְּשִׁיף
20 הָעֲנִינִים שְׁלֹאֲחֲרֵי-זֶה בְּיָמִים

21 הַבָּאִים בְּהַמְּשִׁיךְ הַחוֹדֵשׁ עַד לְהֵעֲנִין
22 דִּי־יִצְיָאָת מִצָּרִים שֶׁהוּא הָעֲנִין
23 הָעִקְרִי שֶׁל הַחוֹדֵשׁ.
24 וְהִנְה כְּלָלוֹת הַמְּעִלָה
25 הַחֲשִׁיבוֹת וְהִיתְרוֹן דִּי־יִצְיָאָת מִצָּרִים
26 לְגַבִּי בְּרִיָאָת הָעוֹלָם הוּא עֲנִין
27 גְלוֹי תְּגִלוֹת וְהָאֵרֶת שֶׁם הַיְוִי⁵,
28 תְּגִלוֹת נְעִלִית שֶׁמְקוּרָה בְּשֵׁם הוִי'
29 שֶׁזָּהוּ מֵהָ שְׁכָתוּב⁶ בְּתוֹרָה
30 (בְּתַחֲלַת סְפּוֹר הַגְּאוּלָה
31 מִמְצָרִים) "וְאָרָא אֶל אֲבֵרָהם
32 גּוֹ' וְשָׁמִי הַיְוִי' לֹא נוֹדַעְתִּי
33 לָהֶם גּוֹ' הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר
34 לְמַשֵּׁה רִבְנּוֹ שֶׁהוּא נֹרָאָה וְהִתְגַּלָּה אֵל
35 הָאֲבוֹת, אֲבֵרָהם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּהַתְּגִלוֹת
36 שֶׁמְקוּרָה בְּשֵׁמוֹת 'אֶל' וְשְׁדִי' שֶׁם
37 בְּדִרְגָה יוֹתֵר נִמְכּוֹחַ מִשֵּׁם הוִי, אֲבָל לֹא
38 בְּהַתְּגִלוֹת מִשֵּׁם הוִי' לְכֶן אֹמֵר לְכִנְי
39 יִשְׂרָאֵל אֲנִי הַיְוִי' וְהוֹצֵאֲתִי

בס"ד. שבת פרשת ויקרא, פרשת החודש, ראש-חודש ניסן (מאמר א), ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

1 הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים וְגו'¹, וּמִמְשִׁיף
2 בְּכָתוּב² בְּעֶשְׂוֹר לְחֲדָשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם
3 אִישׁ שָׂה וְגו', וְהִנְה לְכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבַּעָה
4 עֶשְׂרֵי יוֹם לְחֲדָשׁ הַזֶּה וְשִׁחְטוּ אֹתוֹ וְגו', וְלֹאֲחֲרֵי-
5 זֶה בָּא הָעֲנִין דִּי־יִצְיָאָת מִצָּרִים בְּחִמְשָׁה עֶשְׂרֵי
6 בַּחֲדָשׁ³. וְכָל זֶה מִתְחִיל בְּרֵאשִׁי-חֲדָשׁ ("הַחֲדָשׁ
7 הַזֶּה לְכֶם"), שְׁבּוֹ כְּלוּל⁴ כָּל הַמְּשִׁיף הָעֲנִינִים
8 שְׁלֹאֲחֲרֵי-זֶה עַד לְהֵעֲנִין דִּי־יִצְיָאָת מִצָּרִים.

9 (ב) וְהִנְה כְּלָלוֹת הַמְּעִלָה דִּי־יִצְיָאָת מִצָּרִים לְגַבִּי
10 בְּרִיָאָת הָעוֹלָם הוּא עֲנִין גְלוֹי שֶׁם
11 הַיְוִי⁵, שֶׁזָּהוּ מֵהָ שְׁכָתוּב⁶ (בְּתַחֲלַת סְפּוֹר הַגְּאוּלָה
12 מִמְצָרִים) "וְאָרָא אֶל אֲבֵרָהם גּוֹ' וְשָׁמִי הַיְוִי' לֹא
13 נוֹדַעְתִּי לָהֶם גּוֹ' לְכֶן אֹמֵר לְכִנְי יִשְׂרָאֵל אֲנִי הַיְוִי'
14 וְהוֹצֵאֲתִי אֶתְכֶם" וְגו', וְהִינוּ, שֶׁהֲגֵאוּלָה מִמְצָרִים
15 עֲנִינָהּ שִׁיְהִיָה גְלוֹי שֶׁם הַיְוִי⁷. וְהֵעֲנִין בְּזָה, דְּהִנְהָ,
16 בְּכִרְיָאָת הָעוֹלָם כְּתִיב⁸ בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים,
17 שְׁבִרְיָאָת וְהִתְהוּוֹת הָעוֹלָם הַיְהִתָה עַל-יְדֵי שֶׁם
18 אֱלֹקִים שֶׁהוּא מְדַת הַצְּמִצּוּם וְהַהֶעְלָם, וְלִכְן
19 הַיּוֹצֵרָה לְהִיּוֹת הָעֲנִין דִּי־יִצְיָאָת מִצָּרִים כְּדִי שִׁיְהִיָה
20 גְלוֹי שֶׁם הַיְוִי, שֶׁזָּהוּ גְלוֹי נִעְלָה יוֹתֵר גַּם מִהֲגְלוֹי
21 דְ"אַל-שְׁדִי" שְׁנִתְגַּלָּה לְהָאֲבוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב
22 "וְאָרָא אֶל אֲבֵרָהם גּוֹ' בְּאֶל-שְׁדִי, וְשָׁמִי הַיְוִי' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם". וּכְפִרְטִיּוֹת
23 יוֹתֵר, הִנְהָ בְּשֵׁם שְׁדִי גּוּפָא יִשְׁנּוּ עֲנִין שְׁשִׁיף לְכִרְיָאָת הָעוֹלָם, וְיִשְׁנּוּ עֲנִין
24 נִעְלָה יוֹתֵר שֶׁזָּהוּ מֵהָ שְׁנִתְגַּלָּה לְהָאֲבוֹת. וְהֵעֲנִין בְּזָה, כְּפִדּוּעַ שְׁבָשֵׁם שְׁדִי יֵשׁ

(1 בא יב, ב. 2) שם, ג; ו. 3) שם, יז; מא. 4) ראה לקו"ת ר"ה נח, סע"א. עטרת ראש שער ר"ה ספ"ב. 5) בהבא לקמן - ראה ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה תרכ"ט, עטרת, תרפ"א (סה"מ תרכ"ט ע' צד ואילך. עטרת ע' שטו ואילך. תרפ"א ס"ע רב ואילך). וראה גם ד"ה הנ"ל דש"פ ויק"פ פ"ה (לעיל ע' 197 ואילך). 6) וארא ו, ג. 7) ראה גם אוה"ת וארא ע' קיט ואילך. 8) בראשית א, א.

החודש הזה לכם ראש חודשים וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בלי סוף, עד שיכלו שפתותיכם מלומר די¹⁶, והיננו, 42
 2 שההשפעה היא ברבוי גדול מאד, עד כדי כך שהכל יאמרו 43
 3 שההשפעה היא די והותר, במידה מספקת ואפילו יותר מהדרוש 44
 4 והנחוץ וכמו שכתוב במלאכת המשכן שהדברים שכי ישראל 45
 5 התנדבו למלאכת המשכן היו בשפע 46
 6 ובריבוי "והמלאכה היתה דים 47
 7 גו' במידה מספקת והותר"¹⁷ 48
 8 ואפילו נשאר, 49
 9 והיננו, משני הפירושים האמורים 50
 10 כמשמעות השם שדי-י מובן שענין 51
 11 הראשון בשם שדי, 52
 12 "שאמרתי לעולמי די", ענין 53
 13 הצמצום וההגבלה, הנה בתחלת 54
 14 בריאת העולם ובאותה שעה היה 55
 15 צורך להגביל את העולם. וענין 56
 16 השני בשם שדי, "שדי 57
 17 באלקותי לכל בריה", היינו 58
 18 השפעה וגילוי אלקות במידה מרובה, 59
 19 נתגלה לאברהם על ידי 60
 20 המילה, שזהו מה שנאמר¹⁸ 61
 21 לאברהם אבינו בהקשר לציווי על 62
 22 המילה אני אל שדי, התהלה 63
 23 לפני ה'היה תמים. 64
 24 אמן, גם אפילו שם שדי 65
 25 שנתגלה להאבות ("שדי 66
 26 באלקותי לכל בריה") וענינו 67
 27 הוא כאמור התגלות והשפעה רבה 68
 28 הוא גילוי שבמדידה והגבלה 69
 29 ואיננו גילוי ללא גבול. ולמעלה 70
 30 מזה גילוי אלקות בדרגה גבוהה 71
 31 יותר הוא גילוי שם ה' הגילוי 72
 32 האלוקי בעולם שנעשה על ידי 73
 33 יציאת מצרים, שזהו ענין של 74
 34 יציאה מכל המצרים 75
 35 וגבולים, התעלות מעל כל סוגי 76
 36 ההגבלות פידוע ששם שיש 77
 37 'מצרים' במובן של מיצרים 78
 38 והגבלות ב'לעומת-זה', כצד של 79
 39 היפך הקדושה (ככתוב בקהלת' את זה 80
 40 לעומת זה עשה האלקים) פמו-כן יש 'מצרים' הגבלות פקדושה, 81
 42 והוא ענין המצרים וגבולים, הגבלות וצמצומים בהתגלות האור 82

1 החסידות שבשם שדי יש שני פירושים⁹ שונים, פירוש 2
 2 הראשון, כדברי חכמינו ז"ל בגמרא, הקדוש-ברוך-הוא אומר על עצמו, 3
 3 "שאמרתי לעולמי די"¹⁰, לפי שבשעה שברא הקדוש- 4
 4 ברוך-הוא את העולם, היה העולם מרחיב והולך כו' עד 5
 5 שגער בו הקדוש-ברוך-הוא 6
 6 והעמידו¹¹ עצר אותו שלא יוסיף 7
 7 ויתרחב ויתפשט יותר (ובלשון הגמרא: 8
 8 "ואמר רב יהודה אמר רב: בשעה 9
 9 שברא הקדוש-ברוך-הוא את העולם, 10
 10 היה מרחיב והולך כשתי 11
 11 פקיעות [חוטים] של שתי, עד שגער בו 12
 12 הקדוש-ברוך-הוא והעמידו, שנאמר 13
 13 'עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו', 14
 14 והיינו דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב 15
 15 'אני אל שדי', אני הוא שאמרתי לעולם 16
 16 די. אמר ריש לקיש: בשעה שברא 17
 17 הקדוש-ברוך-הוא את הים, היה מרחיב 18
 18 והולך עד שגער בו הקדוש-ברוך-הוא 19
 19 ויבשו, שנאמר 'גוער בים ויבשהו וכל 20
 20 הנהרות החריבו'), והיננו, המשמעות 21
 21 הפנימית של הדברים היא ששם 22
 22 היות שבריא את העולם היתה 23
 23 על-ידי שם אלקים שהוא 24
 24 מדת הצמצום וההגבלה, מכל- 25
 25 מקום הנה העולם בתחילת בריאתו 26
 26 מרחיב והולך כו', ולכן 27
 27 הוצרך הקדוש-ברוך-הוא לפעול 28
 28 בו ענין של הגבלה בשטחו, 29
 29 שזהו ענין שם שדי, 30
 30 "שאמרתי לעולמי די". 31
 31 ופירוש השני כמשמעות השם 32
 32 שדי, "שדי יש די ומספיק 33
 33 באלקותי לכל בריה"¹², 34
 34 שזהו פמו לשון הכתוב לגבי נתינת 35
 35 צדקה לעני די מחסורו"¹³, 36
 36 במידה שתספיק לו, שפנה נכלל 37
 37 לתת לעני, אם הוא היה רגיל בכך 38
 38 בעבר והדבר חסר לו אפילו סוס 39
 39 לרכוב עליו ועבד לרוץ 40
 40 לפניו¹⁴, ויתירה מזה, שזהו המושג די" מתפרש כאן על-דרך 41
 41 מה שכתוב¹⁵ בנבואת מלאכי והריקותי לכם ברכה עד בלי די,

(9) ראה גם אוה"ת וארא ע' קלד ואילך. ע' קנד ואילך. סה"מ תר"ל ע' סא ואילך. תרל"ה ח"א ע' מג ואילך. ד"ה וארא תשל"ה (תו"מ סה"מ טבת ע' רמב ואילך). (10) ב"ר פמ"ו, ג. חגיגה יב, א. (11) חגיגה שם. וראה ב"ר שם. (12) ב"ר שם. פירש"י לך-לך יז, א. (13) פ' ראה טו, ח. (14) כתובות סז, ב. פירש"י עה"פ. (15) מלאכי ג, יו"ד. (16) שבת לב, ב. (17) ויקהל לו, ז. (18) לך-לך שם. וראה פירש"י סנהדרין קיא, א - ד"ה אל שדי.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

של 'אור' ו'חושך' כפי שהם למעלה ברוחניות, וכמו למשל ענין ה'אור' 44
 וחשך' שבפנפוש, שגם הוא נקרא בשמות אלו, אבל מובן שמדובר במהות 45
 אחרת, שונה לחלוטין, ממהות האור והחושך הגשמי, פידוע שההכמה 46
 נקראת 'אור', והפך ההכמה נקרא 'חשך', כמו שכתוב²¹ 47
 בספר קהלת הפסיל שהוא חסר 48
 חכמה פחשך הולך, וכמו-כן 49
 ישנו ענין ה'חשך' בשכל 50
 עצמו שהוא העדר ההשגה, 51
 חוסר הבנה והשגה נמשל לחושך, 52
 והדבר נכון בכל חוסר הבנה אם 53
 מצד קוצר המשיג בגלל היכולת 54
 המצומצמת והמגובלת של האדם 55
 להבין, או מצד עומק המושג 56
 בגלל העומק של הרעיון עצמו. 57
 והינו, שגם פאשר העדר 58
 ההשגה חוסר ההבנה היא מצד 59
 עומק המושג משום שהרעיון 60
 עמוק מידי, הרי זה פאופן 61
 שהמושג הרעיון שפך אליו אל 62
 האדם המנסה להבין אותו אלא 63
 שהוא למעלה ממנו ולכן 64
 למעשה האדם לא מבין ומשיג את 65
 הרעיון העמוק, ולכן נקרא אצלו 66
 אצל האדם שלמעשה לא משיג את 67
 הרעיון בשם 'חשך'. 68
 ועל-דרך-זה כשם שהמושגים 69
 הללו קיימים בעולם הזה וכן לגבי 70
 הבנת השכל, ישנו ענין ה'אור' 71
 והחשך' כפי שהוא בעולם 72
 הרוחני, למעלה באלוקות, 73
 שאור' הוא ענין הגלוי, 74
 ו'חשך' הוא העדר חוסר 75
 הגלוי, והסיבה ל'חושך' רוחני, 76
 העדר גילוי האלוקות, היא לפי 77
 שהנברא אינו יכול לקבל את 78
 האור והגלוי כי הנברא הוא חסר 79
 יכולת לקלוט ולהכיל את ההתגלות 80
 הנעלית (בדוגמת אי קליטת רעיון 81
 שכלי בגלל 'קוצר המשיג'), או 82
 שהאור אינו מתגלה לנבראים מפני 83
 שזהו אור שמופלא נעלה ומרום מהעולמות (בדוגמת אי קליטת רעיון 84
 שכלי בגלל 'עומק המושג'), אלא שאף-על-פיי-כן למרות שלמעשה 85
 האור אינו מאיר לנבראים ובעולמות התחתונים יש לו שיכות מסוימת 86

האלוקי שמה נעשה לאחר ירידה והשתלשלות הרברים מדרגה לדרגה 1
 נתינת מקום אפשרות להגבלות שמסתיירות על האלקות עד להענין 2
 ד'מצרים' כפשוטו, העלם והסתר על האלקות מהצד של היפך הקדושה 3
 ושלמות הענין דיציאת מצרים הוא שנעשית היציאה 4
 המלאה והמוחלטת מפל המצרים 5
 וגבולים מכל הסוגים וכל הדרגות 6
 של הגבלות. 7
 ג) ובאור הענין, דהנה מצד 8
 ענין ההגבלה והצמצום 9
 (מצרים וגבולים) באור האלוקי 10
 המתגלה ומאיר כדי לברוא את 11
 העולמות והנבראים נעשית 12
 התהוות הנבראים באופן של 13
 העלם והסתר על האור האלוקי 14
 והוא איננו נראה וניכר בהם בגלוי, 15
 דעם היות שכל הנבראים 16
 שלמטה יש להם שרש 17
 ומקור למעלה, מפל-מקום הנברא שלמטה הוא 18
 רק כמו משל בלבד לגבי שרשו בעולם 19
 הרוחני¹⁹. וכמו בבריאת האור, כמו שכתוב²⁰ 20
 "ויאמר אלקים יהי אור גו' ויבדל אלקים בין 21
 האור ובין החשך, ויקרא אלקים לאור יום 22
 ולחשך קרא לילה", שכללות הענין ד'אור 23
 וחשך' למטה בגשמיות, הרי זה רק משל לענין 24
 ה'אור וחשך' למעלה, וכמו ענין ה'אור וחשך' 25
 שבפנפוש, פידוע שההכמה נקראת 'אור', והפך 26
 ההכמה נקרא 'חשך', כמו שכתוב²¹ הפסיל 27
 בחשך הולך, וכמו-כן ישנו ענין ה'חשך' בשכל 28
 שהוא העדר ההשגה, אם מצד קוצר המשיג, או 29
 מצד עומק המושג. והינו, שגם פאשר העדר 30
 ההשגה היא מצד עומק המושג, הרי זה פאופן 31
 שהמושג שפך אליו אלא שהוא למעלה ממנו, 32
 ולכן נקרא אצלו בשם 'חשך'. ועל-דרך-זה ישנו 33
 ענין ה'אור והחשך' בעולם הרוחני, שאור' הוא 34
 ענין הגלוי, ו'חשך' הוא העדר הגלוי, לפי 35
 שהנברא אינו יכול לקבל את האור והגלוי, או 36
 מפני שזהו אור שמופלא מהעולמות, אלא 37
 שאף-על-פיי-כן יש לו שיכות אל העולמות, 38
 אלקים לאור יום ולחשך 39
 קרא לילה", שכללות הענין ד'אור וחשך' כפי שנבראו למטה 40
 בגשמיות בעולם הזה, הרי זה רק משל לענין ה'אור וחשך' 41
 למעלה, אבל מובן שמדובר במהות שונה לחלוטין של 'אור' ו'חושך' מזו 42

(19) ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' צח ואילך. וראה סה"מ תרכ"ט ע' קנז ואילך. תרצ"ו ס"ע 222 ואילך. (20) בראשית א, ג-ה.
 (21) קהלת ב, יד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בנין שהבנאי מביט בה ובונה, ומזה מוכן שהנבראים שבעולם קיימים תחילה, 44
 2 לפני בריאתם מנבראים גשמיים, כפי שהם בתורה.) וְכֵן הנבראים שבעולם 45
 3 קיימים תחילה בַּעֲבוּדְתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כפי שממשיך ומבאר. 46
 4 וְהֵעֵנֵן בְּזֶה, כְּמֵאֲמַר רַ"ז²⁵ במדרש בְּנוּגַע לְמִשָּׁה רַבְּנָו 47
 5 עָלְיוֹ-הַשְּׁלוֹם כְּשֶׁהָיָה ארבעים 48
 6 יום וארבעים לילה בְּהָר, מִזֵּיַן יָדַע 49
 7 אֵימָתִי יוֹם וְלַיְלָה אף שהיה 50
 8 במרום, למעלה מהעולם הגשמי, 51
 9 שְׁכָאֲשֶׁר לְמָדוּ אֹתוֹ למעלה 52
 10 תוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב יָדַע שֶׁהוּא יוֹם, 53
 11 וּכְשֶׁלְּמָדוּ אֹתוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל־ 54
 12 פֶּה יָדַע שֶׁהוּא לַיְלָה, וְהֵינּוּ, 55
 13 שְׁיִשְׁנֻ עֲנִינֵן 'יוֹם' וְ'לַיְלָה' 56
 14 בַּתוֹרָה, שֶׁהָיוּ עֲנִינֵן תוֹרָה 57
 15 שֶׁבְּכַתָּב שֶׁהִיא בְּכַתִּיבַת 'יוֹם' 58
 16 וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁהִיא בְּכַתִּיבַת 59
 17 'לַיְלָה', שֶׁהָיוּ גַם הַמְשַׁמְעוֹת 60
 18 הַפְּנִימִית שֶׁל מַה שְׁאָמְרוּ חַז"ל²⁶ 61
 19 בַּגְּמָרָא עַל פְּסוּק²⁷ הַאֲמֹר בַּמְּגִילַת 62
 20 אִיכָה "בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי" 63
 21 זֶה תִּלְמוּד בְּבָלִי (ופירש רש"י 64
 22 שהגמרא אומרת כך על תלמידי חכמים 65
 23 שבבבל כיון "שאינן נוחין זה עם זה 66
 24 ותלמודם ספק בידם", ובמקומות 67
 25 אחרים מבואר שזוהו משום שבתלמוד 68
 26 בבלי יש ריבוי שקלא-וטריא, קושיות 69
 27 ותירוצים והמסקנה לא נראית בגלוי), 70
 28 שְׁתִּלְמוּד בְּבָלִי נִקְרָא בְּשֵׁם 71
 29 'חֲשָׁף', שֶׁהוּא עֲנִינֵן 'לַיְלָה' 72
 30 (ועד שְׁמֵזָה מֵעֵינֵן 'חֲשׂוֹף' כפי 73
 31 שהוא בתורה נִשְׁתַּלְשֵׁל גַם לאחר 74
 32 ירידה של מדרגיגות רבות זו למטה מזו 75
 33 חֲשָׁף הַגְּלוּת כו'). 76
 34 וְעוֹד אָמְרוּ חַז"ל²⁵ במענה 77
 35 לשאלה מהיכן ידע משה רבינו בהר 78
 36 מתי יום ומתי לילה שֶׁשְׁשָׁאֲמְרוּ 79
 37 המלאכים למעלה "קְדוּשׁ" 80
 38 ("קְדוּשׁ, קְדוּשׁ, קְדוּשׁ ה' צְבָאוֹת") 81
 39 יָדַע מִשָּׁה רַבְּנָו עָלְיוֹ-הַשְּׁלוֹם 82
 40 שֶׁהוּא יוֹם, וּכְשָׁאֲמְרוּ הַמְּלָאכִים 83
 41 למעלה "בְּרוּךְ" ("ברוך כבוד ה' ממקומו") יָדַע שֶׁהוּא לַיְלָה, 84
 42 וְהַחְלוּק הַהַבְדֵּל שֶׁבֵּינֵן אֲמִירַת "קְדוּשׁ" לְאֲמִירַת "בְּרוּךְ" הוּא 85
 43 הַחְלוּק הַהַבְדֵּל שֶׁבֵּינֵן שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים שֶׁהֵם שְׁנֵי סוּגִים שׁוּנִים שֶׁל

1 אֶל הַעוֹלָמוֹת, וְלָכֵן נִקְרָא אור זה לְגַבֵּם בְּשֵׁם 'חֲשָׁף', היינו 44
 2 אור נעלם ונסתר. וְהָיָה מוֹכֵן גּוֹדֵל הָאֵינ־עֲרוּף עד כמה הוא העדר 45
 3 היחס וההשוואה דְּעֵנֵן מוֹשֵׁג הָאוֹר כְּפִי שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה 46
 4 הַגִּשְׁמִי, אֲפִילוֹ לְגַבֵּי הָאוֹר הגשמי שֶׁנִּבְרָא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן 47
 5 שֶׁהַבְּדִילוֹ הקדוש-ברוך-הוא וגנו 48
 6 אֹתוֹ לְצִדִּיקִים לְעֵתִיד־לְבָא²² 49
 7 לִימֹת הַמְּשִׁיחַ, וְעַל־אֲחַת־פְּמָה־ 50
 8 וְכַפָּה שֶׁאֵין שׁוֹם יֶחֶס וְהַשׁוּוּאָה וְיֵשׁ 51
 9 פְּעוּר עֲצוּם בֵּין מוֹשֵׁג הָאוֹר וְהַחֲשׂוֹךְ 52
 10 כְּפִי שֶׁהוּא בַּגְּשְׁמִיּוֹת לְגַבֵּי עֲנִינֵן 53
 11 הָאוֹר כְּפִי שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַרוּחָנִי 54
 12 לַמַּעֲלָה בְּאֻלְמוֹת, וּכְמִבּוֹאֵר לְעִיל 55
 13 שֶׁאֵמֵן לְנִבְרָאִים הַתַּחְתּוֹנִים יֵשׁ שׁוֹרֵשׁ 56
 14 וּמְקוֹר לַמַּעֲלָה, אֲבָל בְּגַלּל רִיחֹק הָעֵרֶךְ 57
 15 וְהַעֲדָר הַיֶּחֶס וְהַהֲשׁוּאָה בֵּינֵיהֶם, 58
 16 הַנִּבְרָאִים אֵינֶם אֵלָּא מִשֵׁל לְשׁוֹרֵשׁם 59
 17 הַרוּחָנִי לַמַּעֲלָה בְּאֻלְמוֹת. 60
 18 וּמִמְשִׁיךְ וּמוֹסִיף בִּיאֹר עֲנִינֵן רִיחֹק 61
 19 הָעֵרֶךְ בֵּין הַמוֹשֵׁגִים אֹר וְחֲשׂוֹךְ 62
 20 בַּגְּשְׁמִיּוֹת, לְמוֹשֵׁגִים אֹר וְחֲשׂוֹךְ כְּפִי 63
 21 שֶׁהֵם לַמַּעֲלָה בְּרוּחָנִיּוֹת: 64
 22 וּבְפִרְטִיּוֹת יוֹתֵר, הִנֵּה הַתְּהוּוֹת 65
 23 הָאוֹר כְּפִי שֶׁהוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה 66
 24 הַגִּשְׁמִי הִיא לְאַחֲרֵי הַקְּדָמַת 67
 25 לְפָנֵי בְּרִיאַת הָאוֹר הַגִּשְׁמִי קִדְּם תַּחֲלִילָה 68
 26 עֲנִינֵן הָאוֹר כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּתוֹרָה 69
 27 וּבִישְׂרָאֵל (הֵינּוּ, בַּעֲבוּדְתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּבְרָאוּ 70
 28 וְהָיוּ לְפָנֵי הָאוֹר הַגִּשְׁמִי וְהָיוּ לְפָנֵי הָאוֹר הַגִּשְׁמִי 71
 29 וְהָיוּ לְפָנֵי הָאוֹר הַגִּשְׁמִי וְהָיוּ לְפָנֵי הָאוֹר הַגִּשְׁמִי 72
 30 עַל פְּסוּק "בְּרִאשִׁית בְּרָא גו', 73
 31 הַפְּסוּק הַרֵאשׁוֹן בַּתוֹרָה הַאֲמֹר 74
 32 שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם 75
 33 וְאֶת הָאָרֶץ שֶׁכָּלֹלֹת הַבְּרִיאָה 76
 34 הִיא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּבְרָאוּ 77
 35 "וְרִאשִׁית" (כְּכַתוּב קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל לְה' 78
 36 רֵאשִׁית תְּבוּאָתָה) וּבְשִׁבְלֵי הַתוֹרָה 79
 37 שֶׁנִּבְרָא "וְרִאשִׁית" (כְּכַתוּב ו' 80
 38 קִנְיָ רֵאשִׁית רְכוּסוֹ), וּמִזֵּה שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל 81
 39 וְהַתוֹרָה הֵם תְּכֵלֶת הַבְּרִיאָה מוֹכֵן, 82
 40 שֶׁכָּל הַעֲנִינֵים שֶׁבְּעוֹלָם יִשְׁנֵם 83
 41 תַּחֲלִילָה לְפָנֵי שְׁנִבְרָאוּ בְּעוֹלָם תְּכֵנִיבַת הַגִּשְׁמִיּוֹת 84
 42 הַזֶּה, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶסְתַּמַּל בְּאוֹרֵי־תֵא וּבְרָא עֲלֵמָא הַסְתַּכַּל 85
 43 בַּתוֹרָה וּבְרָא אֶת הָעוֹלָם, כְּלוּמֵר, הַתוֹרָה הִיא בְּרוּגְמַת הַתְּכֵנִיבַת שֶׁעַל פִּיה בּוֹנִים

(22) חגיגה יב, א. פירוש"י בראשית א, ד. (23) הובא בפירוש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. (24) זח"ב קסא, סע"א ואילך. (25) ילקוט שמעוני תשא רמז תו. מדרש תהלים יט, ג. (26) סנהדרין כד, א. (27) איכה ג, ו.

שבת פרשת ויקרא, פרשת החודש, ראש-חודש ניסן (מאמר א), ה'תשכ"ד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מלאכים שכל אחד מהם עובד את ה' בדרך שונה ובהתאם לזה אמירתם שונה,
 2 **שְׁהִשְׁרַפִּים שְׂאוּמְרִים "קְדוֹשׁ"** 28 משיגים הפלאת ורוממות
 3 האור-אין-סוף שהוא קדוש ומובדל ונעלה ומרומם
 4 מהעולמות²⁹, והיני, שְׁעֵנֵן זֶה הפלאה והרוממות של האלקות
 5 מאיר בגלוי בהשגה שלהם,
 6 שְׁזָהוּ עֵנֵן 'יוֹם' המסמל גילוי,
 7 אף האופנים שְׂאוּמְרִים 2 משיגים הפלאת האור-
 8 "ברוף"³⁰ הם מלאכים שעבודתם
 9 היא ברעש גדול²⁹, שְׁהִרְעֵשׁ
 10 המאפיין את עבודתם של מלאכים אלה
 11 הוא נובע לא מעוצמת הגילוי אלא
 12 להיפך מהעדר ההשגה,
 13 שְׁיִוְדָעִים שֵׁשׁ דָּבָר שְׁלִמְעָלָה 7 מהעדר ההשגה, שְׁיִוְדָעִים שֵׁשׁ דָּבָר שְׁלִמְעָלָה
 14 מהשגתם שְׁאִינוּ מוֹשֵׁג לָהֶם, 8 מהשגתם שְׁאִינוּ מוֹשֵׁג לָהֶם, ומזהה הוא הרעש
 15 ומזהה מהעדר ההשגה הוא הרעש
 16 וההתפעלות וההתרגשות שלהם,
 17 שְׂאֵף-עַל-פִּי שְׁהֵעֵנֵן אִינוּ 10 הרי זה שֵׁף אֲלֵיהֶם, שְׁלִכְן יוֹדָעִים שֵׁשֶׁנוּ עֵנֵן
 18 מוֹשֵׁג לָהֶם כי הוא נעלה מהשגתם,
 19 בכל זאת הרי זה שֵׁף אֲלֵיהֶם 12 אצלם בבחינת 'חשף' ו'לילה'. ועל-דרך-זה יש
 20 (כמבואר לעיל לגבי העדר ההשגה
 21 השכלית באדם בגלל עומק המושג),
 22 שְׁלִכְן בגלל שלמרות העדר ההשגה
 23 יש להם שייכות לענין יוֹדָעִים
 24 שֵׁשֶׁנוּ עֵנֵן שְׁלִמְעָלָה 16 בעבודת השִׁרְפִים והאופנים באמירת "קדוש"
 25 מהשגתם שְׁאִינוּ מוֹשֵׁג לָהֶם, 17 ו"ברוף", כְּדִי שְׁתִּהְיֶה דוּגְמָתָם גַּם בְּעִבּוֹדַת
 26 והוא אצלם בבחינת 'חשף'
 27 ו'לילה' היינו בהעדר הגילוי.
 28 ועל-דרך-זה בדומה למה שמצינו
 29 בעבודת המלאכים יש גם בעבודת
 30 האדם שְׁנִי אֹפְנֵי הַעֲבוֹדָה 19 שבעבודת האדם. ומֵהֵעֵנֵן דְּאֹרִי וְחִשְׁףִי כְּפִי
 20 שהוא בתורה ובעבודת האדם (בִּישְׂרָאֵל)
 21 נִשְׁתַּלְשֵׁל גַּם הָעֵנֵן דְּאֹרִי וְחִשְׁףִי כְּפִי שֶׁהוּא
 22 בעולם למטה.
 23 וכמו-כן הוא בכל הנבָרָאִים שְׁפַעוֹלָם, שֶׁהֵם
 24 כְּמוֹ מִשְׁל בְּלִבְד לְגַבִּי שִׁרְשִׁם
 25 למעלה. וכמו³¹ האריה שְׁלִמְטָה שִׁשְׂרָשׁוּ
 26 מִבְּחִינַת 'פְּגִי אַרְיָה' שְׁבַמְרַכְבָּה³², וְהָרִי אֵינ־
 27 עֲרוֹף הָאֲרִיָּה שְׁלִמְטָה שֶׁהוּא חִיָּה טְמֵאָה לְגַבִּי
 28 האריה שְׁבַמְרַכְבָּה שֶׁהוּא מִהַחַיּוֹת שְׁבַמְרַכְבָּה
 29 שְׁ"מִתְנַשְׂאִים בְּרַעַשׁ גְּדוֹל לְעוֹמַת הַשִּׁרְפִים"
 30 שְׂאוּמְרִים "קְדוֹשׁ" כו', וְהָרִי זֶה כְּמוֹ מִשְׁל
 31 האמורים לעיל דְּשִׁרְפִים שעבודתם
 32 היא בבחינת אור ויום ואופנים
 33 שעבודתם היא בבחינת חושך ולילה,
 34 שְׁזָהוּ מַה שְׁתִּקְנֵנוּ חַז"ל 24 שְׁזָהוּ מַה שְׁתִּקְנֵנוּ חַז"ל
 35 בְּרִכּוֹת קְרִיאַת-שְׁמַע שְׁבָהֶם
 36 באמירת ברכות קריאת שמע כהכנה
 37 והקדמה לקריאת שמע צְרִיכָה
 38 להיות הַתְּבוּנוֹת של האדם
 39 המתפלל בְּעִבּוֹדַת הַשִּׁרְפִים
 40 וְהָאֹפְנִים בְּאִמְרַת "קְדוֹשׁ"
 41 ו"ברוף", שְׁעֵנֵן נִבְאָר לְעִיל,
 42 כְּדִי שְׁתִּהְיֶה דוּגְמָתָם גַּם בְּעִבּוֹדַת הָאָדָם וגם בעבודת האדם

(28) ישע"י ו, ג. חולין צא, סע"ב ואילך. (29) ראה לקו"ת נשא כח, ג. שלח מז, א. שה"ש ה, ב. ועוד. (30) יחזקאל ג, יב. חולין שם. (31) ראה גם שה"מ תרכ"ט ע' קס ואילך. תרצ"ו ע' 224 ואילך. (32) ראה טעמי המצוות להרח"ו פ' ויקרא (ד"ה מצוות קרבנות).

החודש הזה לכם ראש חודשים וגו'

ביאור בדרך אפשר

1 ועוד זאת, לא זו בלבד שהאריה הגשמי אינו אלא משל ל'פני אריה'
 2 שבמרכבה ובאמת אינו דומה לו כלל, אלא יתירה מזו שגם אפילו בחינת
 3 'פני אריה' שבמרכבה דעולם הבריאה העולם הרוחני השני מבין
 4 ארבעת העולמות הכלליים אצילות-בריאה-יצירה-עשיה הרי זה רק משל
 5 ולא באמת דומה לגבי בחינת
 6 חסד דאצילות, המיקום של 'פני
 7 אריה' במרכבה הוא 'אל הימין' וכידוע
 8 הימין קשור במידת החסד (כפי שנאמר
 9 ב'פתח אליהו', 'חסד דרועא ימינא')
 10 ואמנם יש קשר מסוים בין ספירת
 11 החסד כפי שהיא בעולם הבריאה
 12 לספירת החסד כפי שהיא בעולם
 13 האצילות, אבל מכל-מקום חסד
 14 דבריאה אינו אלא משל לחסד
 15 דאצילות, מפני ריחוק הערך שישנו בין
 16 עולם האצילות לעולם הבריאה וכן
 17 הוא גם בדרגות ובספירות השונות של
 18 עולם האצילות עצמו, חסד
 19 דאצילות הרי זה משל לגבי
 20 חכמה דאצילות, שנקרא ענין
 21 החכמה גם-כן בשם אריה,
 22 ד'אריה' אותיות 'אריה'³³,
 23 שזהו בחינת חכמה, כמבואר
 24 בחסידות שבחכמה מאירה עצם נקודת
 25 ההשכלה ולכן היא בחינת ראה
 26 שבאמצעותה קולטים את עצם הדבר
 27 (ואילו 'בינה', ההסעפות של נקודת
 28 החכמה לפרטים היא בבחינת שמיעה
 29 בה יש התייחסות לכל פרט בפני
 30 עצמו) כמו שכתוב³⁴ 'וירא
 31 ראשית לו', והחכמה היא ראשית
 32 הספירות (כלשון הכתוב 'ראשית
 33 חכמה') והרי החלוק וריחוק הערך
 34 שבין חכמה לחסד הוא על-
 35 דרך החלוק וריחוק הערך שבין
 36 'אצילות' ל'בריאה'
 37 ב'אצילות' גופא עצמו
 38 ('אצילות שבאצילות', בחינת
 39 החכמה ו'בריאה שבאצילות', בחינת חסד), ואם-כן הרי זה
 40 כמו משל בלבד ולא כשני דברים שדומים זה לזה באמת במהותם. וכן
 41 חכמה דאצילות היא בחינת משל בלבד, ללא דמיון והשוואה

ביאור בדרך אפשר

באמת לגבי בחינת 'אריה' שלמעלה ממנו, שהוא בחינת
 הקתר 'כתר עליון' שלמעלה מהחכמה (כשם שכתר כפשוטו הוא מעל
 הראש) שנקרא גם-כן 'אריה'³⁵, כמבואר בספרי קבלה, כמו
 שכתוב³⁶ אריה שאג מי לא יירא, ה' אלקים דבר, מי לא
 ינבא ובחינת 'אריה' האמורה בפסוק
 זה רומזת לבחינת ה'כתר'.
 ד) אמנם כל זה המבואר לעיל
 אודות ריחוק הערך בין הנבראים
 התחתונים לשרושם ומקורם הרוחני
 העליון הוא מצד ענין המצרים
 וגבולים שבהם נברא העולם,
 שהוא ענין הצמצום
 וההגבלה שבאור האלוקי לצורך
 בריאת עולם מוגבל, שמצד זה
 נעשית ההתהוות של הנבראים
 למטה בעולם הזה באופן
 שהנברא הגשמי הוא רק משל
 בלבד לגבי שרשו באלקות
 בעולם הרוחני.
 אך ביציאת מצרים נעשית
 היציאה מכל המצרים
 וגבולים, וכל ההגבלות והצמצומים
 התבטלו שזהו על-ידי
 ההמשכה וההתגלות האלקית
 מבחינת העצמות³⁷, עצמותו
 ומותו של הקדוש-ברוך הוא בעצמו
 וכמו שכתוב במתן-תורה
 אנכי הו'י אלקיך אשר
 הוצאתיך מארץ מצרים³⁸,
 הרי שיציאת מצרים קשורה בעצמות
 האלוקות שאין בה שום צמצומים
 והגבלות ד'אנכי' הוא
 העצמות של הקדוש-ברוך-הוא
 בעצמו, כמאמר רז"ל³⁹
 ש'אנכי' ראשי-תבות אנא
 נפשי כתבית יהיית, אני את
 עצמי כתבתי ונתתי (הקדוש-ברוך-הוא
 נתן ו'הכניס' את עצמו, כביכול,
 בתורה) ו'אנכי הו'י אלקיך'
 העצמות בסדר השתלשלות בו האור האלוקי בא ונמשך מדרגה
 לדרגה באופן הדרגתי מסודר (וכל דרגה קשורה בחברתה כחוליות של

(33) תקו"ז תיקון ע (קכב, א). (34) ברכה לג, כא. (35) ראה מאורי אור א, קא. אוה"ת במדבר (שבועות) ע' רכא. נ"ך ח"א ע' תמו. (36) עמוס ג, ח. (37) ראה ד"ה החודש הזה לכם עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שטט). ובכ"מ. (38) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו. (39) שבת קה, א (כגירסת העין יעקב). וראה לקו"ת שלח מח, סע"ד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שלשלת האחרונות זו בזו) עד שְׁנַמְשֵׁף ה'עצמות' עצמו לְמִטָּה
 2 בְּנִבְרָאִים שְׁנַתְּהוּוּ עַל-יְדֵי הַצְּמִצּוּם וְהַהֶעָלָם דָּשֵׁם אֱלֹקִים,
 3 וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁבְּנִבְרָאִים אֵלּוּ שִׁבְרִיתָם הִיטָּה עַל יְדֵי צְמִצּוּם וְהַעָלָם הָאוֹר
 4 הָאֱלֹקִי מֵאִיר אֹר ה'עצמות' שֶׁלְּמַעַל מִכָּל הַצְּמִצּוּמִים, נַעֲשִׂית אֲצֵלָם
 5 אֲצֵל כָּל הַנִּבְרָאִים הַיְצִיאָה מִכָּל
 6 הַמְצָרִים וְגִבּוּלִים, וְהִינּוּ, 1
 7 שְׁעֵם הַיּוֹתֵם כְּמוֹ מִשַׁל בְּלֶבֶד 2
 8 לְגַבִּי שְׂרָשֵׁם בְּעוֹלָם הַרוּחָנִי, 3
 9 בְּגַלל רִיחֹק הַעֶרֶךְ וְהַפֶּעַר הַעֲצוּם כִּינֵם
 10 לְמַקּוֹר, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל בְּאֵרִיכּוֹת, 4
 11 מִכָּל-מְקוֹם יוֹמְשֵׁף וְיִתְגַּלֶּה 5
 12 וַיֵּאִיר בָּהֶם שְׂרָשֵׁם, וַיְכַמּוּ לְמִשַׁל 6
 13 בְּאַרְיָה שְׁלֹמֶטָה, כְּמוֹ שְׁהוּא 7
 14 מִצִּיאֹת גִּשְׁמִית, שְׁיִתְגַּלֶּה בּוֹ 8
 15 שְׂרָשׁוֹ וּמְקוֹרוֹ הַעֲלִיּוֹן מִבְּחִינַת 9
 16 'פְּנֵי אַרְיָה' שְׁבַמְרַבְּכָה 10
 17 הַעֲלִיּוֹנָה, וְעַד לְשָׂרֵשׁ דְּאַרְיָה' 11
 18 כְּפִי שְׁהוּא בְּבַחֲיַנַת ה'פְּתָר' 12
 19 שְׁנִקְרָא גַם-כֵּן 'אַרְיָה' שֶׁגַם הוּא 13
 20 יֵאִיר בְּאֵרִי הַגִּשְׁמִי לְמִטָּה כְּאִשֶׁר 14
 21 יִתְבַּטְּלוּ הַעֲלֵמוֹת הַצְּמִצּוּמִים. וְעִנְיָן 15
 22 זֶה שֶׁל הָאֵרֶת וְהַתְּגַלּוֹת הַשּׁוֹרֵשׁ 16
 23 וְהַמְקוֹר הַרוּחָנִי שֶׁל הַנִּבְרָאִים בְּתוֹךְ 17
 24 מִצִּיאֹתָם הַגִּשְׁמִית, יִתְגַּלֶּה לְעֵתִיד- 18
 25 לְבֹא, שְׁלֹכֵן תְּהִיָּה אֲזַי בִּימֹת 19
 26 הַמְּשִׁיחַ הַנִּהְגָּת הָאַרְיָה הַגִּשְׁמִי 20
 27 שְׁלֹמֶטָה בְּאוֹפֵן שְׁ'אַרְיָה 21
 28 בְּפִקְר יֹאכַל תְּבֹן" 40 בְּנִיגוּד 22
 29 לְטַבְּעוֹ לְטוֹרֵף וְלֹאכּוֹל בָּשָׂר, כִּי טַבְּעוֹ 23
 30 הוּא מִפְּנֵי הַגִּדְרִים וְהַהֶגְבְּלוֹת שֶׁל 24
 31 מִצִּיאֹתָו, וְכֹאשֶׁר יִהְיֶה בִּיטוּל שֶׁל 25
 32 הַהֶגְבְּלוֹת כְּתוּצָאָה מִצִּיאָה מִכָּל 26
 33 ה'מִצְרִים', הַטְּבַע הַזֶּה יִשְׁתַּנֵּה וְגַם 27
 34 הָאֵרִיָּה יֹאכַל תְּבֹן כְּמוֹ הַבְּקָר. 28
 35 וַיֵּשׁ לּוֹמֵר בְּדֶרֶךְ אֲפֹשֶׁר, 29
 36 שְׁדָּהוּ קָשׁוֹר הַעֲנִינִים בְּמִבְּכָא 30
 37 בְּמִאֲמָר 41 שֶׁל הַרְבִּי מֵהַר"ש (מִשְׁנַת 31
 38 תְּרַכ"ט) כּוֹ מִבּוֹאֵר עִנְיָן גִּילּוֹי שֶׁם הוּא 32
 39 כִּי צִיאָת מְצִירִים שְׁבַחֲיַנַת ה'פְּתָר' 33
 40 שְׁנִקְרָא גַם-כֵּן (כְּמוֹ בְּחִינַת 34
 41 הַחֲכֵמָה) 'אַרְיָה', כְּמוֹ שְׁכַתּוּב 35
 42 'אַרְיָה שְׂאֵג מִי לֹא יֵירָא, ה'

אֱלֹקִים דְּבַר, מִי לֹא יִנְבֵּא", זֶהוּ הַדְּבָר הַרְאִשׁוֹן מֵעֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת
 דְּ"אַנְכִי הוּנִי אֱלֹקִיךָ" 42 שְׁהוּא בְּחִינַת 'פְּתָר', דְּהַפְּנִיָּה בְּזֶה
 הִיא לֹא רַק בְּחִינַת ה'פְּתָר' כְּפִי שְׁהוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל מְקִיף
 מִלְּמַעַל (כִּי הוּא נִעְלָה מְכַדֵּי לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּפִנְיִימוֹת לְמִטָּה) וְעֵטְרָה שֶׁמַּעַל
 לְרֹאשׁ, אֲלֵא גַם כְּפִי שְׁהוּא עִנְיָן
 הַכְּתוּב בְּאוֹפֵן שֶׁל שְׁתִּיקָה,
 מְלִשׁוֹן הַכְּתוּב בְּסִפְרֵי אִיּוֹב "פְּתָר
 לִי זְעִיר" 43, מִלְּלוֹלִית: הַמֵּתֵן לִי
 מַעַט, וְכֹאן הַכּוּוֹנָה 'הַמֵּתֵן' בְּמִבּוֹבֵן שֶׁל
 הַעֲדָר תְּנוּעָה וְרִיבּוּב, עִנְיָן נִעְלָה
 בְּכַתְר' שְׁלֹמֶטָה גַם מִבְּחִינַת
 מְקִיף וְעֵטְרָה, וְעַד לְעֵצְמִיּוֹת
 הַפְּתָר" 44 הַנִּקְוָה הַעֲצֵמִית הַפְּנִימִית
 בְּכַתְר' עֲצֵמוֹת הַמַּתְּגַלִּית בְּאֵמִירָה 'אַנְכִי
 ה' אֱלֹקִיךָ' בְּחִינַת עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת.
 וְהִינּוּ, שְׂמִצָּד הַגְּלוּי דְ"אַנְכִי
 הוּנִי אֱלֹקִיךָ" שְׁנַתְּגַלֶּה בְּמֵתֵן-
 תּוֹרָה, שְׁזָהוּ גִילּוֹי מְדֻרְגָה גְּבוּהָה
 בְּיֹתֵר, עֲצֵמִיּוֹת הַכְּתוּב, עִנְיָן
 שְׁלֹמֶטָה מִכָּל מְצַר וְגִבּוּל,
 אֲזַי נִמְשָׁף וּמִתְגַּלֶּה בְּאַרְיָה
 הַגִּשְׁמִי שְׁלֹמֶטָה שְׂרָשׁוֹ בְּבַחֲיַנַת
 'אַרְיָה' שְׁלֹמֶטָה עַד לְבַחֲיַנַת
 ה'פְּתָר'.
 וְהִעֲנִין בְּזֶה, דְּהִנְהָ, גַם
 הַתּוֹרָה נִקְרָאת בְּשֵׁם מִשַׁל,
 כְּמוֹ שְׁכַתּוּב 45 כְּאִשֶׁר יֹאמֵר
 מִשַׁל הַקְּדָמוֹנִי, דְּקָאִי וְהַכּוּוֹנָה
 עַל הַתּוֹרָה 46. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ זֶה
 שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרָאת 'מִשַׁל' בְּשֵׁנִי
 אֲוֹפְנִים.
 אוֹפֵן הָרִאשׁוֹן, דְּקָאִי שֶׁכּוּוֹנָה
 עַל תּוֹרָה שְׁלֹמֶטָה שְׁנַתְּלַבְּשָׁה
 בְּדְבָרִים גְּשְׁמִיִים, כְּפִי שֶׁחֲכַמְתּוּ
 וּרְצוּנוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלוּבֶשֶׁת
 בְּהַלְכוֹת הַמְּדַבְּרוֹת בְּעֵנִינִים גִּשְׁמִיִים
 בְּעוֹלָם הַזֶּה וְכָל עִנְיָן שְׁבַחֲתוֹרָה
 הוּא מִשַׁל לְגַבִּי עִנְיָן זֶה כְּפִי
 שְׁהוּא בְּעוֹלָם שְׁלֹמֶטָה
 הַיְמָנוּ, וְעַל-דֶּרֶךְ מַה שְׁנִאֲמָר
 שְׁבַחֲתוֹרָה הוּא מִשַׁל לְגַבִּי עִנְיָן זֶה כְּפִי שְׁהוּא בְּעוֹלָם שְׁלֹמֶטָה הַיְמָנוּ, וְעַל-דֶּרֶךְ

(40) ישע"י יא, ז. שם סה, כה. (41) סה"מ תרכ"ט ע' צה. עטר"ת ס"ע שטז. תרפ"א ע' רו. וראה גם סה"מ שבהערה 31. אוה"ת שבהערה 35. (42) ראה שמו"ר פכ"ט, ט. (43) איוב לו, ב. (44) ראה המשך תער"ב ח"א פקכ"ו. (45) שמואל-א כד, יד. (46) ראה רש"י משפטים כא, יג. רש"י מכות י"ד, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 ומקבלים קשר ושייכות לענייני רוחניות ואלוקות, וְהִינוּ שְׂעַל-יְדֵי עֶסֶק
 44 התורה מְתַחַבְּרִים לומדי התורה עם האור-אין-סוף שִׁבְתוּרָה.
 45 וְטַעַם חֲלוּק הַנַּ"ל בֵּין הַמְּשָׁלִים שִׁבְעוּלָם שאמנם הנבראים הם
 46 משל על שורשם הרוחני, אבל מציאותם לא מגלה את שורשם לְמִשְׁל
 47 שִׁבְתוּרָה שלימוד התורה מגלה
 48 אלקות ומחבר את הלומד עם האלקות,
 49 לְפִי שְׁהַעוּלָם הוא מְצִיאוֹת
 50 נִבְרָא שְׁנֵתְהוּהָ עַל-יְדֵי
 51 צְמִצּוּם וְהַגְּבֵלָה ומציאות כזו
 52 מסתירה על האלקות, מֵה-שְׂאִין-כֵּן
 53 התורה עֲנִינָה גְלוּי "אֲנֹכִי
 54 הוּי' אֶלְקִיד" שְׁלִמְעֵלָה מִכָּל
 55 מְצַר וְגִבּוּל כּוּ' ועל גילוי זה אין
 56 העולם מסתיר כלל. אֲמָנָם, עַל-יְדֵי
 57 הַמְּשָׁל שִׁבְתוּרָה נִפְעֵל בסופו
 58 של דבר בְּמִשְׁלִים שִׁבְעוּלָם
 59 שְׁגָם בְּהֵם יוֹמְשֻׁף וְיִתְגַּלָּה
 60 שְׂרָשָׁם שְׁלִמְעֵלָה, וגם בהם תהיה
 61 'צִיאַת מִצְרַיִם' שתבטל את כל ההעלם
 62 ואת כל ההגבלות, לְפִי שִׁבְתוּרָה
 63 יִשְׁנוּ כַח הַעֲצָמוֹת, עצמותו
 64 ומהותו של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו
 65 הנקרא קְדָמוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,
 66 שְׂעַל-יְדֵי כִכּוּח עֲצָמוֹתוֹ וְכוּלָה
 67 לְהִיּוֹת הַהִמְשָׁכָה עַל-יְדֵי
 68 "שְׁלִשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל" בריבוי
 69 מדרגות זו למטה מזו עַד לְמִטָּה
 70 מְטָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְגַּלָּה
 71 ויאיר בגילוי גַּם בְּאֲרִיָּה הַגִּשְׁמִי
 72 שְׁלִמְטָה שְׂרָשׁוֹ וּמְקוּרֵי הַרוּחָנִי
 73 בְּבַחֲיַנַּת אֲרִיָּה שְׁלִמְעֵלָה עַד
 74 לְבַחֲיַנַּת הַפְּתָר', שִׁבְמִשְׁל
 75 יְהִיָּה נִכְר וְנִרְגַּשׁ (עַם וְעֵט
 76 זֵיד הַעֲרֵן יְהִיָּה נִשְׁמַע', נִכְר בְּגִלוּי)
 77 הַנְּמִשָּׁל.

1 בְּשִׁלְמָה "וַיְדַבֵּר שְׁלִשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל"⁴⁷, דְּהִינוּ שְׁלִשֶׁת
 2 אֲלָפִים מְדְרָגוֹת זו למטה מזו שְׂעַל-יְדֵי נִמְשָׁף מְבַחֲיַנַּת מְלָכוֹת
 3 דְּאֲצִילוֹת (דְּרָגָתוֹ שֶׁל שְׁלִמָּה) לְשִׁלְשָׁה עוֹלָמוֹת בְּרִיאָה-
 4 יְצִירָה-עֲשִׂיָּה, שְׁכָל עוֹלָם כּוֹלָל אֶלְף מְדְרָגוֹת וּבִסֵּךְ הַכוֹל
 5 שלושת אלפים דרגות שונות.

6 וְאוֹפֵן הַשְּׁנִי לפרש ענין זה
 7 שהתורה היא משל, בְּעוֹמֵק יוֹתֵר,
 8 שְׁגָם תוֹרָה שְׁלִמְעֵלָה היא
 9 מְשָׁל בְּלִבָּד לְגַבֵּי אֵין-סוּף
 10 קְדָמוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם ולאמיתו של
 11 דבר גם התורה למעלה היא ירידה לגבי
 12 האין-סוף עצמו. וְלִכֵּן הִיָּה דוֹד
 13 המלך לומד תורה באופן כזה שהלימוד
 14 היה מְחַבֵּר תוֹרָה שְׁלִמְעֵלָה
 15 בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא⁴⁸, וגורם
 16 שהתורה תתעלה אל הקדוש-ברוך-הוא
 17 בעצמו כִּיּוֹן שְׁגָם התורה
 18 שְׁלִמְעֵלָה היא מְשָׁל בְּלִבָּד
 19 לקדוש-ברוך-הוא עצמו.
 20 אֲמָנָם, הַמְּשָׁל שִׁבְתוּרָה
 21 העובדה שהתורה היא משל אֵינוֹ
 22 כְּמוֹ הַמְּשָׁלִים שִׁבְעוּלָם (שְׁכָל
 23 נִבְרָא הוא מְשָׁל בְּלִבָּד לְגַבֵּי
 24 שְׂרָשׁוֹ לְמַעְלָה), כִּי הַמְּשָׁלִים
 25 שִׁבְעוּלָם שעניני העולם הם משל
 26 לשרשם הרוחני הם בְּאוֹפֵן שֶׁל
 27 הַעֲלָם וְהַסֵּתֵר מְשָׁשׁ, שְׂעַל-
 28 יְדֵי הַמְּשָׁל כאשר רואים את ענייני
 29 העולם לא יודעים אֵת הַנְּמִשָּׁל
 30 ולא רואים בהם ענייני אלוקות, וְכִמּוֹ
 31 בְּאֲרִיָּה שְׁלִמְטָה, שִׁמְמָנוּ
 32 מְרִאִית וְהַכֹּרַת הַאֲרִיָּה הַגִּשְׁמִי אֵין
 33 אֲנוֹ יוֹדְעִים וְאֵין לָנוּ הַשְּׁגָה
 34 כָּלֵל בְּשְׂרָשׁוֹ בְּבַחֲיַנַּת 'פְּנֵי
 35 אֲרִיָּה' שִׁבְמִרְפָּכָה, וְעַל-אֲחַת-
 36 כְּמָה-וְכִמּוֹ שִׁמְכַט בִּאֲרִיָּה הַגִּשְׁמִי
 37 לא מספק שום ידיעה והשגה
 38 בְּשְׂרָשׁוֹ בְּבַחֲיַנַּת חֵסֵד
 39 דְּאֲצִילוֹת כּוּ', מֵה-שְׂאִין-כֵּן
 40 הַמְּשָׁל שִׁבְתוּרָה הוא בְּאוֹפֵן
 41 שִׁמְהַמְּשָׁל כאשר לומדים תורה,
 42 אֲכַן יוֹדְעִים אֵת הַנְּמִשָּׁל

28 שִׁבְתוּרָה יִשְׁנוּ כַח הַעֲצָמוֹת, קְדָמוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, שְׂעַל-יְדֵי וְכוּלָה לְהִיּוֹת
 29 הַהִמְשָׁכָה עַל-יְדֵי "שְׁלִשֶׁת אֲלָפִים מְשָׁל" עַד לְמִטָּה מְטָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְגַּלָּה
 30 גַּם בְּאֲרִיָּה שְׁלִמְטָה שְׂרָשׁוֹ בְּבַחֲיַנַּת אֲרִיָּה' שְׁלִמְעֵלָה עַד לְבַחֲיַנַּת הַפְּתָר',
 שִׁבְמִשְׁל יְהִיָּה נִכְר וְנִרְגַּשׁ (עַם וְעֵט זֵיד הַעֲרֵן) הַנְּמִשָּׁל.

(47) מלכים-א ה, יב. וראה תו"א מקץ מב, ב. 48) ראה זח"ג רכב, ב ברע"מ. ס' הבהיר (סנ"ח) סקצ"ו ובאור הבהיר. לקו"ת שלח מז, ג. נא, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

זאת חוקת התורה ואי אתה יודע איזו חוקה גדולה מזו, משל לשתי מטרונות דומות שהיו מהלכות שתיהן כאחת נראות שוות, מי גדולה מזו אותה שחברתה מלוה אותה עד ביתה והולכת אחריה, כך בפסח נאמר בו חוקה ובפרה נאמר בה חוקה, ומי גדולה הפרה שאוכלי פסח צריכין לה שנאמר ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת הוי כל בן נכר לא יאכל בו", ששתיהן גדולות, והיגו, לפי שעל-ידין הן על ידי ענין הפרה והן על ידי ענין הפסח נמשך בחינת "גדול הוי" 50, אלא שבוה גופא עצמו יש חלוק בין ההמשכה והגילוי האלוקי שעל-ידי עבודת הצדיקים (פסח) להמשכה והגילוי האלוקי שעל-ידי עבודת בעלי-תשובה, ויש עליו יתרון בכל אחד מהם לעומת השני, העלוי שבעבודת הצדיקים שעל זה אמרו 51 במי נמלך הקדוש-ברוך-הוא האם לברוא את העולם בנשמותיהם של צדיקים, כי הם המטרה והתכלית של הבריאה לפי שעל-ידם נעשה הגלוי וההמשכה של האור האלוקי למטה, אלא שענין זה הוא עדין במדידה והגבלה, כי מידת האור והגילוי תלויה במידת העבודה של הצדיקים והעלוי שבעבודת בעלי-תשובה שעל זה אמרו 52 "מקום שבעלי-תשובה עומדים, צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם", שהוא ענין שלמעלה מהגבלה בהתאם לכך שבעלי התשובה עצמם יצאו מגדרי המציאות הקודמת שלהם. וצריך להיות כדי להביא לידי גילוי אור אלוקי שיש בו את שתי המעלות גם יחד חבור שני אופני העבודה, והחבור של עבודת הצדיקים ועבודת בעלי-תשובה נוצר על-ידי בחינה שלמעלה משניהם, שעל-ידיה ימשך ויתגלה גם למטה

1 (ה) וזהו כללות המעלה היתרון הכללי דיציאת מצרים לגבי
2 בריאת העולם, שבריאת העולם היתה באופן של צמצום
3 והעלם האור האלוקי שבו נבראו העולמות על-ידי שם אלקים מידת
4 הדין והגבורה שממנה נובע הצמצום ("בראשית ברא אלקים"),
5 ובאופן של מדידה והגבלה
6 על-ידי שם שדי, לפי שני
7 הפירושים בשם זה המבוארים לעיל,
8 הפירוש הראשון "שאמרתי
9 לעולמי די" ולפי זה מובן שגם זה
10 מגביל, ו"די באלקותי לכל
11 בריה" (שגם ענין זה אף
12 שלכאורה תוכנו השפעה רבה, באופן
13 די ומספיק, הוא במדידה
14 והגבלה, ואין הכוונה להשפעה ללא
15 גבול, פנזכר לעיל סעיף ב),
16 וביציאת מצרים נעשית
17 היציאה מכל המצרים
18 וגבולים, והסרת כל הצמצומים וכל
19 ההגבלות על-ידי גלוי שם הוי,
20 השם שענינו כלי גבול, ובאופן
21 ש"אנכי הוי אלקיך", היינו
22 שהבלי-גבול מתגלה ומאיר בתוך
23 המציאות והגדרים של הנבראים
24 המוגבלים פנזכר לעיל בארוכה.
25 וענין זה של יציאת מצרים המבואר
26 לעיל באריכות, מתחיל כבר
27 מראש-חדש ניסן, "החדש
28 הזה לכם", שבהמשך לזה
29 מדובר בתורה אודות ענין קרבן
30 הפסח, וענין זה של יציאת
31 מצרים המתחיל בפרשת החודש בא
32 לאחרי ההכנה של פרשת
33 פרה' העוסקת בענין הטהרה
34 מטומאת מת על ידי פרה אדומה
35 (כהכנה להקרבת קרבן פסח ועליה
36 לרגל בחודש ניסן), וכדאיתא כפי
37 שמוכח במדרש 49 המדבר אודות
38 פרשת פרה ופרשת הפסח המשל
39 לשתי מטרונות דומות כו' מי
40 גדולה מזו כו',
41 וזה לשון המדרש: "יהי לבי תמים בחוקיך, זה חוקת הפסח וחוקת פרה
42 אדומה, למה ששניהן דומין זה לזה, בזה נאמר זאת חוקת הפסח ובוה נאמר

המשך בעמוד פה